

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyantha, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Cogitatio

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97211](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97211)

in tenebris, semper declinans in terram, tenebricosoque intellectu.

In Eccles. c. 2. Clementis Alexandrini: Sicut testa ouorum, quamvis pulchre facta, & diligenter formata videatur, necesse est tamen eam frangi & resolui, vt inde pullus procedat, & illud, pro quo totius oui forma expressa videtur, appareat. Ita ergo & huius mundi necesse est transire statum, vt status ille sublimior regni caelestis effulgeat. lib. 3. re. eguit.

Chromasti: Dominus ac Saluator noster frequenter admonet nos terreltria de caelestibus, cum dicit: Simile est regnum caelorum reti misso in mare. Vel certe: Simile est regnum caelorum homini negotianti, qui xerenti bonam margaritam. Si ergo mercatus hanc ipse continet rationem, vt vnusquisque pro vtilitate sua aut vendat, quae sibi superflua sunt, aut emat quae defunt, non in condite & ego proponam mercepi, quam mihi commisit Dominus, praedicationem vtique caelestem: siquidem me minimum quoque, est indignum: tamen de seruis quibus Dominus talenta distribuit ad negotiandum, lucrumque faciendum elegit. De octo beatitudinibus. fol. 412.

Bernardi: Quod si copiae aquarum secretis subterraneisque recurribus incessanter equora repetunt, vt inde rursus ad visus, visusque nostros iugiter & infatigabili erumpant obsequio: cur non etiam spirituales riuus, vt arua mentium rigare non desinant, proprio fonti sine fraude & intermissione reddantur? Ad locum, vnde exeunt, flumina reuertantur gratiarum, vt iterum fluant. Remittatur ad suum principium caeleste profluuium, quo verberis terrae refundatur. In canonic. serm. 13.

Polybi: Quemadmodum visu vtentes, faciem perpetuo ad id conuertere solemus, quod demonstrationis gratia ostenditur. Sic & animus in ea loca propendere debet, quae inter narrandum proponuntur. lib. 3. hist. fol. 87.

Coitus.

BIBLICI LOCI.

Coitus illiciti, Lenu. 18. v. 6. 7. 8. & seqq. Coitus illiciti supplicium, Lenu. 20. v. 11. & seqq.

APHORISMATA.

Pythagoras rogatus a quodam, quando esset congregiendum cum iocunda? Cum vales, inquit, te ipso fieri debilius. Multa Venus enervat hominem. Laert. 1.8. c. 4.

Idem dicere solebat, Ne saepe homo ab homine, Hoc aenigmatate frequenter venereorum visu interdicens. Stob. serm. 15.

Aristoteles Cyrenensis interrogatus, an amor coitus gratia fieret? Neque eius gratia, dixit, neque sine eo. Stob. serm. 61.

Lycurgus, quodam admirante, quam obrem vetuisset sponsum cum spona simul dormire? sed statuisset, vt vterque cum suis aequalibus maximam diei partem versaretur, cumque his totas noctes quiesceret, cum spona vero surretum ac verecunde congrederetur. Primum, inquit, quod vt corporibus essent validi, si non vterentur congressu ad fatietatem, dein vt illis amor mutuis semper maneret recens ac vigens: denique vt foetus ederent robustiores. Plutar. in Lacon.

Alexander, duabus potissimum rebus, cum Deus a multis praedicaretur, se, quod mortalis esset, deprehendere dicebat, somno & coitu: quod haec praecipue proderent humani corporis imbecillitati. Somnus enim mortis imago est, & coitus species est morbi committialis. Plut. in Alex.

SIMILITUDO.

Chrysostomi: Quemadmodum cum manducas & bibis, non anima manducat, sed corpus: res enim incorporalis corporali cibo non pascitur: Sic quum vir mulieri, aut mulier viro coniungitur, non anima copulatur, sed corpus. In Matth. 24. Hom. 52.

Vide Amor Venereus, Scortatio, Fornicatio, Venus.

Cogitatio.

DEFINITIO ET ETYMOLOGIA.

COGITATIO, Graece λογισμός, & λογίζομαι, cogito dicitur. Est autem cogitatio, secundum Richardum, inquisitio veritatis per discursum ex multis, licet secundum Augustinum quandoque sumatur pro quacunque operatione intellectus. Haec ex B. Thom. secundum Secunda, q. 180. art. 3.

Differuntque Cogitatio, Meditatio, Contemplatio, & Consideratio hoc modo: quod Cogitatio est respectus animi ad euagationem

... quum non sine labore quidem semina disposuit, sed ... segetemque proventu exuberantem, superflua ... Verum haec agricultio quantum ... lacrorior est? Nam illa quidem frugum fen ... adhaerens corporibus reponit alimoniam. Haec ve ... doctrinam, spiritaliumque donorum ... diuitias recondit: alimoniam, quae nec ... reditus, qui neque pereunt, neque cor ... quodam quodam prouidentia conferuntur, quo ... in Esaiam. ... tamen plus habent cognationem ... in mari nascuntur, quae omnia illa quous ventu ... celerrime praetercurrant? ... citra impendium ... & copiosum & stabile. Homilia 8. de Anna & Sa ... multiplicatio fructuum consequitur. ... quidem pinguem ac fertilem coleres, & quae pluri ... non tantum illam propriam hor ... sed etiam mutaueris aliunde, quod fere ... si in retali diligeres ... ut ibi fructum requireres, vbi ... corruptione nulla ventorum, sed plurimo vbi ... cunctatis itaque diffimul ... & pariendo perdere, & spargendo ... magis congreges, ... ne illum defodiendo ... si agricola ac ... quidem agrum ... vt eo nec ipse ... depercat. Homilia 9. in ... Quomodo inter Aegyptios & Hebraeos o ... hae caligo in ... cum sudore desi ... lucidatque vitae ... magnificientius contingat. libro 2. de Theolo ... vt vel tuam ipsius vmbra ... semper enim quantum tu ... vel in colores ... vel ... natura sua se lubricitate ... quae in corpore sunt, ad ... interuen ... auferunt ... onerati, ... addita ... in gloriam ... Sicut aliquis acuto praedius visu, eadem oculorum ... modum ad honesta & necessaria vitum, modo & lasciuie abutitur, ... sed affectu & intentione peccan ... sapientia exornauit, siquidem, vt de ... in dono Dei opti ... ac intellectu ... sed animi intentione, prout vel ... vituperatione cen ... & suprema totius corporis pars, ... contingentes. Quando itaque ... purgatus fuerit, superna speculatur, non que ... habet. Quando ve ... tunc in pedibus habere oculos vi ... aliter: caput Ecclesiae Christus ... oculos intendit, sicut & Chri ... oculos habet in capite. Stultus autem ambulat

PO
POLYANTHEA

tionem pronus. Meditatio est intuitus occupatus in inquisitione veritatis. Contemplatio est liber animi contuitus in res. Consideratio est omnis operatio intellectus, vel processus rationis ex principiis pertinentibus ad contemplationem veritatis, sicut meditatio. *secundum B. Thomam secundam secundae, q. 180. art. 3.*
 Cogitativa potentia est ratio particularis, collatiua intentionum individualium. *secundum B. Thomam 1. parte, q. 78. art. 4.*

SENTENTIAE BIBLICAE.

Cogitatio bona.

Egressus fuerat (Isaac) ad meditandum in agro, inclinata iam die. *Gen. 24.*
 Cogitationes iustorum, iudicia: consilia impiorum fraudulenta. *Prov. 12.*
 Mens iusti meditabitur sapientiam: Os impiorum redundet malis. *Ibid. 15.*

Revela Domino operatua, & dirigentur cogitationes tuae. *Prov. 16. 16.*

Cogitatum tuum habe in praecipis Dei, & in mandatis illius maxime assiduus esto, ipse dabit tibi cor, & concupiscentia sapientie dabitur tibi. *Ecl. 6.*

Cogitatus sentati in omni tempore vel metu non deprauabitur. *Ibid. 22.*

Fiduciam autem talem habemus per Christum ad Deum, non quod sufficientes sumus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia nostra a Deo est. *2. Cor. 3.*

Deus est enim, qui operatur in nobis & velle & perficere pro bona voluntate. *Philip. 2.*

De cetero fratres, quaecumque sunt vera, quaecumque amabilia, quaecumque bona fama: si qua virtus est, si qua laus disciplinae, haec cogitate. *Phil. 4.*

Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. *Matth. 5.*

Cogitatio mala.

Videns autem Deus, quod multa malitia esset in terra: & cogitatio cordis inuenta esset ad malum omni tempore, poenituit eum, quod hominem fecisset in terra, & praecaus in futurum, & tactus dolore cordis intrinsecus, delebo, inquit, hominem, quem creavi, a facie terrae. *Gen. 6.*

Dolus in corde cogitantium mala. *Prov. 12.*
 Abominatio Domini cogitationes male. *Prov. 15.*

Qui attonitis oculis cogitat prava, mordens labium suum perficiet malum. *Ibid. 16.*

Qui cogitat mala facere, stultus vocabitur. Cogitatio stulti peccatum est, & abominatio hominum detractor. *Ibid. 17.*

Peruersae cogitationes separant a Deo. *Sap. 1.*
 In cogitationibus impiorum interrogatio erit. *Ibid.*

Impii, secundum quae cogitauerunt, correptionem habebunt. *Ibid. 3.*

Corpus, quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimat terrena habitatio sensum multa cogitantem. Non est cogitatus impiorum prudentia. *Ibid. 9.*

Non te extollas in cogitatione animae tuae, velut taurus: ne forte elidat virtus tua per stultitiam. *Ecl. 6.*

Qui minoratur corde, cogitat inania: & vir imprudens, & errans cogitat stultitia. *Ibid. 16.*

Sicut in percussura cribri remanebit pulvis: sic apertia hominis in cogitatu illius. *Ibid. 27.*

Cogitationes eorum cogitationes inutiles. *Esa. 59.*

De corde enim exeunt cogitationes male, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonium & blasphemiae: haec sunt, quae coquinaunt hominem. *Matth. 15.*

Auferite praepudia cordium vestrorum, viti iuda, ne forte egrediantur ut ignis indignatio mea, & succendatur, & non sit, qui exinguat propter malitiam cogitationum vestrarum. *Jer. 4.*

Laua a malitia cor tuum Ierusalem, ut salua fias: vsquequo morabuntur in te cogitationes noxiae? *Ibid.*

Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris? *Matth. 9.*

BIBLICI LOCI.

Cogitatio pro ratione. *Ephes. 2. 3.* Cogitationes bonae a Deo. *2. Cor. 13. 5.* mala hominem inficiunt. *Matth. 15. 19. 20.* damnantur. *Zach. 8. 20. 10. 17. Prov. 6. 14. Matth. 15. 19. Marc. 7. 21.* cogitationes cordis noxiat Deus. *1. Reg. 8. 39. 2. Paral. 6. 30. Ioan. 2. 35.* & nulla cum laet. *Job. 42. 2. Ecl. 42. 19. Esa. 59. 15. Matth. 9. 4. Hebr. 4. 12.* cogitationes impiorum peruerse. *Iob. 15. 35. 1. Ioan. 2. 13. 15. 1. Tim. 4. 1. 2. Tim. 4. 13. 4. 17. 4. 18. 8. 1. 8. 2. 1. 140. 2. Prov. 15. 5. 24. 9. Esa. 59. 7. Jer. 6. 18. 18. Mich. 2. 1. 2. Zach. 1. 4.*

PATRVM SENTENTIAE.

Cogitationes nostrae non sunt in potestate nostra. *August. lib. 4. cont. Pess.*

Quicquid pudet dicere, pudet & cogitare, est iustissimum atque perfectum, ut assuecat animos sollicita semper & prouigili custodia discernere cogitationes suas, ad primum animi motum, vel probare vel reprobare, quod cogitat: vel bonas cogitationes alat, vel statim

malas extinguat. Hinc namque fons est boni, & ibi maxime oportet obseruare peccatum, & ibi que ad primam reparationem faciem, & malum, amantur restinguere, dum adhuc est in cogitatione. *Hieron. metrid.*

In illa tantum cogitatione peccatum, quae visum mentis dedit: quae malum suum blande fovet, gestit irrumperet. Huius cogitatio est, si ex aliquo impulerit voluntatem: nihilominus actione criminata a Domino: ut illud in Evangelio legitur: Qui concupiscendum. *idem ibid.*

Ad peccandum, quod opere perpetratur, in cogitatione, si in cogitatione vitiorum statim in mente iugiter Babylonis allides ad petram, in qua serpentes vestigantur, & caute Domino promittes, si mei non fueritis. *idem ibid.*

Tunc ad perfectionis summam pertingimus, quae vita vincimus, cogitationes superfluas a mente remouendo, tanto longius mens a necessariis cessat, quanto magis. *Greg. 12. moral.*

Peccata operis tanto citius cognoscuntur, quanto peccata vero cogitationis eo ad intelligendum, quo inuisibiliter perpetratur, & tanto latius cogitatio, quanto se esse securus aestimant: qui foris a reprobis videntur. *lib. 11.*

Magno studio superfluae cogitationes amputantur, men amputari funditus nequaquam possunt. Superflua generat: quae semper spiritus ferro solentur. *lib. 3.*

Electorum mentes, si quas in se carnales cogitationes, poenitentiae ardore consumunt, nec cogitationes carnali voluptate permittunt, quia eo franguntur, subrius ferunt, quo districtum iudicem praebent. *lib. 12.*

Quum reproborum mentibus occasio peccandi est, desideriorum cogitationes eorum cordibus inueniunt, & quum non semper Diabolo sequuntur in opere, illi obligant in cogitatione. *lib. 14.*

Ante Dei oculos vacuae non transuolant cogitationes, nulla momenta temporis per annum transeunt. *lib. 22.*

Saepe misericors Deus eo citius peccata cordis extirpare ad opera non permittit, & cogita nequitia tantum, quanto effectus operis non ligatur. *In Pass. 4. 2.*

Si a domo mentis ad monumentum ratio dicitur, sententia domini, cogitationum clamore veli garrulae, & multiplicata. Ut autem ratio ad mentem rediret, ratio tumultuosa compescit, & quasi ancilla se ad iustitiam reuertitur, dum cogitationes protinus seculum vitulitatem subdunt. *In Mor.*

Cogitatio est improuidus animi respectus ad ea, quae sunt. *Cass. sup. Psal. 38.*

Quocumque tempore non cogitaueris Deum, amississe. *Cass. in monitione. 2. c. 3.*

Incipiamus bonas cogitationes diligere, & statim male sunt, dignabitur Dominus liberare. *In Coll. par. 1.*

Mentem non interpellat cogitationibus impiorum, re vero eas siue respice, omni studentis per gratiam est. Quemadmodum igitur ortus earum non committunt nobis: ita reprobatio vel electio consistit in nobis. *Ibid.*

POETICAE SENTENTIAE.

Auson. de ludo Sapient.

Meditatio non est, qui dixit & dicitur probus, Meditatio non est, qui dicitur quod gerat.

Ibidem.
 Is quippe solus rei gerenda est efficitur, Meditatur omne qui prius negotium.

Terent. in Adelphi.
 O Demea, si nunc est sapere, non quod ante pedes meos videre, sed etiam illa, quae futura sunt proficere.

Auson. de ludo 7. Sapient.
 Aduersa rerum, sed secunda praedicat Meditanda cunctis comitibus Terentium:
 Locare sedes, bellum gerere, aut ponere
 Magnas, modicisque, res etiam, paruas quoque
 Agere volentes, semper meditari decet.
 Nam signiores omnes uicibus nonis,
 Meditatio si rei gerenda desit.

Ibidem.
 Nihil est, quod amplius curam possidet,
 Quam cogitare quid gerendum sit: dehis
 Incogitantes fors, non consilium regit.

